18.9.2025

Ympäristövaliokunta
00102 EDUSKUNTA
YmV@eduskunta.fi

**ASIA: E 69/2025 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission ehdotus sopimuksesta Euroopan unionin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhdistyneen kuningaskunnan välillä Yhdistyneen kuningaskunnan ja unionin kasvihuonekaasujen päästökauppajärjestelmien yhdistämisestä**

**Ympäristöministeriön kirjallinen lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle**

Komissio esittää, että se valtuutetaan aloittamaan neuvottelut EU:n ja UK:n välillä kahdesta erillisestä sopimuksesta koskien 1) KHK-päästökauppajärjestelmien yhdistämistä ja 2) yhteistä terveys- ja kasvinterveysaluetta (SPS-alue). Neuvosto antaa komissiolle neuvotteluohjeet, minkä lisäksi neuvoston UK-asioita käsittelevä työryhmä seuraa neuvotteluita ja jatko-ohjeistaa komissiota. (SPS-alueen osalta eduskunnalle annetaan erillinen E-selvitys.)

Päästökauppa on EU:n ilmastopolitiikan kulmakivi, jonka avulla vähennetään päästöjä kustannustehokkaasti saastuttaja maksaa -periaatteen mukaisesti. Päästöoikeuksien hinta määräytyy markkinaehtoisesti ja päästökattoa pienennetään vuosittain EU:n ilmastotavoitteiden mukaisesti. Päästökauppatuloilla edistetään päästövähennyksiä mm. tukemalla puhtaan siirtymän investointeja. Kahden päästökauppajärjestelmän kytkeminen toisiinsa vahvistaisi kansainvälisten hiilimarkkinoiden kehittämistä.

Komissio ehdottaa neuvotteluohjeissa, että sopimuksella yhdistettäisiin EU:n ja UK:n KHK-päästökauppa-järjestelmät ja varmistettaisiin päästöoikeuksien vastavuoroinen tunnustaminen. Sopimuksella varmistettaisiin myös, että sekä EU:ssa että UK:ssa valmistettujen tai sieltä peräisien olevien tuotteiden tuonti vapautettaisiin molemminpuolisesti hiilirajamekanismista (CBAM), edellyttäen että ne noudattavat kummankin osapuolen lainsäädännön vaatimukset.

Sopimukseen tulisi komission ehdotuksen mukaan sisältyä muun muassa seuraavat sektorit: sähköntuotanto, teollisuuden lämmöntuotanto (lukuun ottamatta rakennusten erillislämmitystä), teollisuus, kotimainen ja kansainvälinen meriliikenne sekä kotimainen ja kansainvälinen lentoliikenne. Sopimuksella tulisi soveltamisalan puitteissa varmistaa UK:n dynaaminen yhdenmukaistaminen asiaankuuluvien EU:n sääntöjen kanssa. Sopimuksessa tulisi määrätä menettelystä, jolla laajennetaan edelleen soveltamisalaan kuuluvien sektoreiden luetteloa. Sopimuksessa tulisi määritellä, että UK:n päästökatto ja päästövähennys-tavoite ovat vähintään yhtä kunnianhimoisia kuin EU:n päästökatto ja päästövähennystavoite.

Komissiolle annettavien neuvotteluohjeiden mukaan sopimus ei saisi vaarantaa EU:n sisämarkkinoiden toimintaa eikä antaa UK:lle oikeutta osallistua EU:n päätöksentekoon. UK:lla olisi kuitenkin oltava mahdollisuus osallistua varhaisessa vaiheessa säädösvalmisteluun niillä aloilla, joilla siltä edellytetään lainsäädäntönsä dynaamista yhdenmukaistamista ja samanaikaista soveltamista EU-sääntöjen kanssa. Sopimukseen olisi sisällytettävä yhteinen hallintomekanismi, jolla valvotaan sopimuksen täytäntöönpanoa ja päivittämistä. Komissiolla tulisi olla oikeus yksipuoliseen sopimuksen irtisanomiseen, mikäli sopimus ei enää täytä EU:n sisämarkkinoiden suojaamisen edellytyksiä.

EU:n ja UK:n päästökauppajärjestelmät jakavat useita rakenteellisia piirteitä, mutta ne ovat alkaneet eriytyä vuoden 2021 alusta soveltamisalaltaan ja päästöoikeuksien hinnoittelun osalta. Päästökauppojen yhdistäminen koskisi EU:ssa päästökauppaa ETS1:n osalta, jättäen ETS2:n tämän sopimuksen ulkopuolelle. Kumpikin päästökauppa kattaa suuret teollisuus- ja voimalaitokset, sekä alueensa sisäisen lentoliikenteen. EU ETS kattaa kaikki Euroopan talousalueen (ETA) sisäiset lennot sekä lennot ETA-alueelta Sveitsiin ja UK:hon. UK ETS puolestaan kattaa UK:n sisäisten lentojen lisäksi lennot UK:n ja Gibraltarin välillä sekä UK:n ja ETA-alueen välillä. UK:n päästökaupassa on näiden alojen lisäksi kaivostoiminta ja -teollisuus, joita EU ETS ei kata. Lisäksi EU:n päästökauppaan kuuluvat ETAn sisäinen meriliikenne ja 50 prosenttia kolmansiin maihin päätyvän meriliikenteen päästöistä, jotka eivät sisälly UK ETS:n.

Päästökauppadirektiivin mukaan EU voi tehdä kolmannen maan kanssa sopimuksen päästöoikeuksien vastavuoroisesta tunnustamisesta EU:n päästökauppajärjestelmän ja muun päästökauppajärjestelmän välillä. TCA- sopimuksen mukaan EU:n ja UK:n tulisi harkita vakavasti hiilen hinnoittelujärjestelmiensä yhdistämistä tavalla, joka säilyttää näiden järjestelmien eheyden sekä tarjoaa mahdollisuuden lisätä niiden tehokkuutta.

UK:n päästökauppajärjestelmä on merkittävästi EU:n päästökauppajärjestelmää pienempi. UK:n ja EU:n päästökauppajärjestelmien yhdistäminen vahvistaisi tasapuolisia toimintaedellytyksiä alueiden välillä, vähentäisi hiilivuodon riskiä, helpottaisi hiilen hinnan ennustettavuutta, ja parantaisi hiilimarkkinoiden likviditeettiä. Lisäksi se edistäisi hiilidioksidipäästöjen hintojen yhdenmukaistumista ja lisäisi kustannustehokkuutta, mahdollistaen kunnianhimoisempia päästövähennystavoitteita tulevaisuudessa. Päästökauppajärjestelmien yhdistäminen myös poistaisi tarpeen soveltaa hiilirajamekanismeja (CBAM) EU:n ja UK:n välillä.

Ympäristöministeriö tukee EU:n ja UK:n välisen yhteistyön tiivistämistä ja pitää hyvänä EU:n ja UK:n välisen päästökauppajärjestelmien välisen yhteyden luomista. Näin ollen ehdotus EU:n ja UK:n päästökauppa-järjestelmien välistä yhteyttä koskevan sopimuksen neuvottelujen aloittamisesta on hyväksyttävissä. Hiilirajamekanismista (CBAM) käytävä vuoropuhelu tulisi kuitenkin sovittaa huolellisesti yhteen päästö-kauppaa koskevan keskustelun kanssa.

Ympäristöministeriö katsoo, että sopimuksella olisi varmistettava dynaaminen UK:n päästökauppa-järjestelmän yhdenmukaistaminen EU-sääntöjen kanssa ja soveltamisalan osalta, jotta vältetään hiilivuodon ja kilpailun vääristymisen riskit. Yhdistetyn järjestelmän päästövähennystavoite tulisi asettaa EU:n päästökauppajärjestelmän mukaisesti. Lisäksi pidetään tärkeänä, että sopimuksessa huomioidaan, ettei EU:n päästökauppaa sovelleta lentoihin kolmansiin maihin, ja että meriliikenteessä päästökauppaa sovelletaan 50 % päästöistä matkoilla kolmansiin maihin.

Edellä mainitut tarkennukset huomioiden komissiolle annettavia neuvotteluohjeita pidetään hyvänä lähtökohtana neuvotteluihin.